

ret, *TempH.*, p. 302).

PARÒNIM. *L'Escorruptènia*, partida del terme de Muro d'Alcoi (xxxiv, 141.19).

ETIM. Potser d'un VALLE *SCORPIANA derivat del ll. SCORPIUS 'escorpi': com s'explicarà a l'art.: *Mil-manda*, i *Turlanda*, llocs veïns. En el nom alcoià sembla haver-hi una formació anàloga però encreuada pel mossàrab amb el ll. SCOLOPENDRA i el seu sinònim romànic CENTIPEDIA 'cuc de cent peus'. J. F. C.

ESCÓS

Poblet del Pallars, agre. al mun. d'Estac, uns 10 k. al SO. de Sort, en el fons d'una vall afl. dr. de la N. Pallaresa.

PRON. MOD.: *askós* a Sort, 1920, Casac.; crec haver-ho oït també el 1958 a l'enq. d'Estac (xxi, 118-126).

MENCIONS ANT. 908, doc. pel qual l'abat de Gerri bescanvia St. Pere de Burgal per la «villa Escosse --- et de ipsa Scala insuper ---» ['d'Escaló en amunt'; veg. l'art. *Escaló*], Abadal (*Pall. i Rbg.*, p. 240b10); 981-85: *Scossis* [*Scoliciis* en l'altre ms., var. menys fidedigna], Abadal (o. c., n.º 269; Ss. xi-xii, en una interpolació al Cartoral de Gerri, a un doc. de 849: «in rivo de Escosse», Abadal (o. c., n.º 41); 1077, després de referir-se a llocs de Castissent (*Castello Sancto*), Girbeta i Espills, hom ofereix permuta amb: «--- ipsam vallem de Escos» (*Li. Fe. Mai.* i, § 78.12f.); 1094, en dos docs. quasi iguals d'aquesta data, en un «--- Pervas --- Petra Bruna --- Escos --- St. Pe. de Malezas ---» i en l'altre: «ipsa castro de Claverol et ipsa valle de Escos» (*Li. Fe. Mai.*, § 40, lín. 27, amb var. ms. *Escus*, § 51, lín. 3) i Valls Tab. (*Priv. Aneu*, p. xiii) (encara que Miquel Rossell, a l'índex del *Li. Fe. Mai.*, suposa que és a Ribagorça, com alguns dels llocs citats, d'altres, com *Claverol* i *Pervas* són pallaresos i *Espills*, entremig: és, doncs, el llogaret pallarès, i no pas un NL duplicat.¹

Butlla de 1163-64: «Gerrensi monasterio --- de Monteardit et de Envezin, in Casoal --- i valle de Escos --- Saorth ---» (SerranoS., *NHRbg.*, 109.36; Kehr, *Papsturk.*, p. 399). En dos docs. de 1597 i un de 1598: «in loco d'Escos» (docs. llegits, els anys 1963-64, a Rialb, n.º 28, 29 i 31 de la col·le. de Joan Lluís Pall.¹

ETIM. Com que són pre-romans la gran majoria dels NLL obscurs d'aquesta zona, i sobretot d'origen bascoide o ibèric —*Escàs*, *Escart*, *Sort*, *Surp*, *Dorre*, *Surri*, *Llessui*, *Llarvén*, *Gerri*, *Baén*... — tendim naturalment a creure que també ho sigui *Escós*. És clar que convé no precipitar-se a generalitzar, puix que no n'hi manca algun de segura etim. romànica, sovint ben clara (*Enviny*, *Montardit*, *Paüls*, *Tornaafort* etc.).⁵⁵

Perquè aquí se'n veu una, almenys seductora. *Escós* està amagat en el bell fons de la seva vall (la que ens anomenen els citats docs. de 1077, 1094, 1163 i algun altre); en vistent contrast amb els contigus *Estac*, *Mencui*, *Arcalis* —els restants pobles del mateix districte⁶⁰

municipal— que llueixen vessants enlaire —i àdhuc *Baro*, arran de Noguera, és molt més visible que *Escós*.

Vindria, doncs, d'ABSCONSUS part. d'ABSCONDERE?: *escos* «caché» (o *escost*) en oc. ant., *ascoso*, *-cuso*, *escusado* en cast. ant. i arag. No és que la supervivència d'ABSCONSUS en romànic hagi estat gaire extensa ni persistent, i en cat. no ens en queda més memòria, que la loc. adv. *de rescost*: arcaisme extrem dels *Usatges*, i encara només a base de la formació amplificada, *escost*, que és la més viva en oc. ant. i ja no és igual (*DECH* II, 704 i n. 2; *DECat* II, 547a41). Tanmateix com que els mots llatins han sobreviscut tan sovint en toponímia, bo i extingits en la llengua viva (*E.T.C.* I, 15-18), és una etim. possible i seriosa.¹⁵

Hi ha potser algun topònim veí que li doni suport:

(1) *Els Escuets*, pdeta. de muntanya, te. de Bretui, i allí *les Basses dez eskuéts* (xxxvii, 111.2): Bretui és un llog. del pròxim terme de Montcortès, 5 k. SSO. d'*Escós*, separats només per una carena, i un poc pel llogaret *Balestui*, veí de Bretui. Aquí l'etim. *escosets*, dim. amb l'eliminació de la -z- intervocàlica, habitual quan n'hi ha d'altres en el mot, és ben natural, quasi s'imposa: sigui repetició del concepte, o dim. toponímic d'*Escós* (a la manera d'*Avinyó*/*Avinyonet*, *Caldes*/*Caldetes*).

(2) Un nom del *Spill* de Castellbò que només coneixem per aquest gran tresor toponímic de 1518, però repetit allí en 4 passatges, i entre noms coneguts de la rodalia: *La Scosa* o *Lascosa*, en el terme de Farrera (20 k. NE. d'*Escós*), variant sense genèric (fº 73v) i altres tres amb genèric: *Solana de Lasc-* o *de la Scosa* (72r i 72v doc. bis); lectura *sc* inequívoca, no *-st-* en dos passatges, *-st* o *sc-* un poc dubtós (només en 2r). Doncs *SOLANA ABSCONSA?* Un 'vessant solà però recòndit?', en part amb *solana* sobrentès i de secundari.

D'altra banda hi ha un parònim amb *-ss-* sorda o *-ç-*, resultatment rebel a aquesta etimologia.⁴⁰

(3) És un alou i antic castell del Cardener, ja recollit per Z. Rocafort (*GGC*, 608), un fem. *Escoça* que tinc molt ben documentat en els Ss. xi-xiii. Serra i Vilaró el va situar, per a la *GGC*, en el te. de Navès, no massa prop d'*Escós* (uns 70 k. al SE.), però encara en la mateixa gran zona pirinenca. 1068: *Escossa* «--- in comitatu de Urgellio, infra terminos de ipsa franqueza de Valle, de Valle de Lordo»; Font i Rius (*Cartas de P.* I, 920), en publica el text en p. 657, § 32, però remet al que en publicà el P. Villanueva en una obra inèdita; 1088: «Ego Esarno --- fieri jussi hunc testamentum --- concedo ad domum Ste. Ma. *Organiani* --- molin in *Agilar* [de Bassella] --- et ipsum nostrum alodem quem abemus ad *Eschoza*» (MiretS., *Docs. d'Organyà*; *BABL* VIII, 533); el mateix Isarn el 1090 reitera la deixa a *Organyà* del «castellum de *Aquilaro* --- et meum alodum de *Eschoça*» (ibid., VIII, 535). Bassella i *Organyà* no són gaire més prop de Navès que *Escós*, més aviat a mig camí.²

Però altres documents comproven la localització